Ágústa Þorbergsdóttir

Staða íslensku á sviði fjármála

1 Inngangur

Viðfangsefni þessarar greinar er staða íslensku í fjármálaheimi. Greint verður frá niðurstöðum rannsóknar sem gerð var árið 2019 um íðorð í fjármálum þar sem ýmsir þættir voru kannaðir til að varpa ljósi á stöðuna.

Tilgáta mín var sú að orðaforði á sviði fjármála hefði tekið miklum breytingum og að erfitt væri að finna íslensk fjármálaíðorð. Í því sambandi má benda á að efnahagslífið hefur verið í örri þróun og mörg ný hugtök hafa komið með innleiðingu Evróputilskipana. Önnur tilgáta var að á þessu sviði væri umtalsvert áreiti frá ensku. Hér hef ég í huga að ný hugtök koma oftast í gegnum ensku og íslensk íðorð koma stundum of seint fram og ná ekki að festast í málinu.[1] Þessu til viðbótar virðist ljóst að enska krefst stöðugt meira olnbogarýmis og allvíða hefur komið fram að færst hafi í vöxt að enska sé notuð sem samskiptamál í íslenskum fjármálastofnunum.

Af þessum sökum taldi ég áhugavert að gera rannsókn á stöðu íslenskrar tungu í fjármálaheimi sem tæki á ýmsum hliðum. Gerð var könnun þar sem athugað var hvernig gengi að finna íslensk íðorð í fjármálum, hvernig skráningu þeirra væri háttað og hver væru helstu vandamál tengd íðorðum. Könnunin tók einnig á viðhorfum til íslenskra íðorða og íðorðastarfs, áhuga á ókeypis aðgangi að traustum og samræmdum íðorðabanka um fjármál og áhuga á að deila íðorðum með öðrum. Þá var jafnframt kannað hvort enska væri samskiptamál fremur en íslenska í íslenskum fjármálaheimi.

[1] http://islenskan.is/images/Fundargerdir/Fundur-stjornar-Islenskrar-malnefndar-i-Safnahusinu.pdf (sótt í ágúst 2020).

Orð og tunga 23 (2021), 111–136, https://doi.org/10.33112/ordogtunga.23.5
© höfundur CC BY-NC-SA 4.0.

Efnisskipan greinarinnar er á þann veg að í öðrum hluta greinarinnar er gerð grein fyrir útgefnum orðasöfnum á sviði fjármála. Í þriðja kafla er greint frá framkvæmd rannsóknarinnar og í fjórða kafla er fjallað um niðurstöður. Í síðasta kafla eru lokaorð.

2 Íðorðastarf á sviði fjármála á Íslandi

Í þessum kafla fjalla ég um útgefin orðasöfn á sviði fjármála og hvað fram kemur um mikilvægi íðorðastarfsemi í íslenskri málstefnu, í lögum um stöðu íslenskrar tungu og í þingsályktun um að efla íslensku sem opinbert mál á Íslandi. Litið er á hvaða leiðir hafa verið einkennandi við að efla orðaforða á sviði fjármála.

2.1 Íðorð og íslensk málpólitík

Íðorð eru orð eða orðasambönd sem tilheyra ákveðnu efnissviði, hafa afmarkaða og sértæka merkingu og eru hluti af hugtakakerfi innan efnissviðsins. Algengast er að íðorð séu nafnorð og enda þótt flest íðorð séu einyrt, s.s. *bankainnstæða*, *eiginaðhverfur* og *hagnýta*, er ekki óalgengt að þau séu fleiryrt, s.s. *afleidd verðvísitala*, *afskrifaðar tapaðar kröfur*, *afstemming á bankareikningi* og *CPM-aðferð* (sjá Ágústu Þorbergsdóttur 2011a:292–294).

Þegar þau orðasöfn, sem nefnd eru í kafla 2.2 eru skoðuð, má berlega sjá að unnið hefur verið að því að auka orðaforða á sviði viðskipta og hagfræði svo að unnt væri að nota tungumálið í samtímanum og fjalla um hugtök eða hluti sem bera upphaflega erlend heiti (sbr. Halldór Halldórsson 1987:94). Þetta er í samræmi við aðalmarkmið íslenskrar málstefnu, *Íslensku til alls* (2009:11), sem samþykkt var á Alþingi 2009, þ.e. að tryggja að íslenska verði notuð á öllum sviðum íslensks samfélags. Greinilegt er að fyrst og fremst hefur verið farin sú leið að mynda ný orð úr innlendum orðstofnum. Tökuorð eru mjög fátíð (*nettó*, *brúttó*) en nokkuð er um svokallaðar tökuþýðingar þar sem myndað er orð hliðstætt að gerð og merkingu og erlent orð (*flæðilína* úr e. *flow line*; grár markaður úr e. *grey market*).

Í þessu samhengi er áhugavert að leiða hugann að því að orðalagið íðorðas*mið* er notað í *Íslensku til alls* (2009:47, 54, 76) og bendir það til þess að síður er gert ráð fyrir að sú leið verði farin að taka upp erlend orð og laga þau að íslenskri stafsetningu og hljóð- og málkerfi þannig að þau falli sem best að málinu. Myndun nýyrða úr innlendum

orðstofnum hefur verið áberandi einkenni íslenskrar málræktar og þar eru íðorð engin undantekning (sjá t.d. Ara Pál Kristinsson 2017: 149–152 og Ágústu Þorbergsdóttur 2011b:333–335). Gagnsæi er einn af þeim þáttum sem taldir eru æskilegir við myndun íðorða (ISO 704:2009, 7.4.2.2) og fjölmörg íslensk íðorð geta gefið vísbendingu um hvað þau merkja. Það er þó varasamt að gera ráð fyrir því að hægt sé að lesa nákvæma merkingu út úr íðorðunum sjálfum.

2.2 Útgefin orðasöfn á fjármálasviði

Hluti rannsóknarinnar snýr að því hvort íðorð á sviði fjármála séu nægilega aðgengileg og hvort orðaforði þeirra orðasafna sem til eru endurspegli þörf nútímans eða sé að einhverju leyti úreltur. Stöðugleiki í orðaforða er mismikill eftir faggreinum og endurspeglar það samfélagsveruleikann. Í samanburði við ýmsar aðrar faggreinar virðist orðaforði fjármála breytast allhratt enda er líklegt að breytingar sem verða á fjármálaumhverfi hafi einhver áhrif á orðaforða greinarinnar eða á skilgreiningar íðorðanna.

Aðgengi að íðorðum er lykilatriði en sérhæfð íðorð er sjaldnast að finna í almennum orðabókum. Fræðileg orðræða krefst nákvæmra íðorða og án þeirra er erfitt að miðla þekkingu og tala og skrifa um sérfræðileg efni. Fyrir almenning skiptir einnig máli að geta flett upp íslenskum íðorðum á þessu sviði enda er reglulega fjallað um fjármál og efnahagsmál í fjölmiðlum.

Fyrst var farið að huga að samantekt orðasafns á sviði fjármála haustið 1960 en þá stóð til að taka saman orðaskrá með vöruheitum og hagfræðiorðum. Ætlunin var að gefa orðasafnið út á árinu 1966 sem *Nýyrði V* en menntamálaráðuneytið stóð að útgáfu fimm orðasafna, *Nýyrða I–IV* (1953–1956) og *Tækniorðasafns* (1959). Í þessum orðasöfnum var fyrst og fremst sérhæfður orðaforði í nokkrum greinum. Vinnan við *Nýyrði V* dróst og ekkert varð af þeirri útgáfu sem fyrirhuguð var. Upp úr 1980 sýndi Íslensk málnefnd áhuga á því að taka við verkinu en ljóst var að mörgu þyrfti að bæta við og jafnframt að margt þyrfti að vinsa úr. Ákveðið var að í stað þess að safna íslenskum nýyrðum eins og gert hafði verið í *Nýyrðum I-IV* skyldi meginánersla lögð á að íslenska erlendan orðaforða í þjóðhagfræði og rekstrarhagfræði. Árið 1986 var stofnuð orðanefnd Félags viðskipta- og hagfræðinga og kom hún að vinnu orðasafnsins. Verkið var lengi í vinnslu og kom að lokum út árið 2000 og kallaðist *Hagfræðiorðasafn* og eru alls 6.285 hugtök í orðasafninu.

Meðan *Hagfræðiorðasafn* var í undirbúningi hjá Íslenskri málnefnd komu út viðskiptaorðabækur eftir Terry G. Lacy og Þóri Einarsson. Fyrsta orðabókin, *Ensk-íslensk viðskiptaorðabók*, kom út 1982 með orðaforða af helstu sviðum viðskipta og bætti hún úr brýnni þörf (Lacy og Þórir Einarsson 1982). Þar mátti t.d. finna orð í sambandi við innflutning og útflutning, kaup og sölu, banka- og tryggingarstarfsemi, vöruflutninga, reikningshald, samskipti vinnumarkaðsaðila og stjórnun fyrirtækja. Sjö árum síðar eða 1989 gáfu sömu höfundar út *Íslensk-enska viðskiptaorðabók* með orðaforða úr helstu sviðum almennra viðskipta. Höfundarnir hafa síðar gefið út orðabækurnar endurskoðaðar og mikið auknar. Nýjasta útgáfan kom út 2018 og er það *Íslensk-ensk viðskiptaorðabók* með 17.500 uppflettiorðum.

Hugtakasafn Þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins[2] geymir mörg fjármálaíðorð og kemur mörgum að notum við að finna íslensk íðorð. Í starfi Þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins hefur orðið til gríðarmikið safn hugtaka á sviði laga og stjórnsýslu. Sem dæmi má nefna að nú eru skráð 3.291 hugtök á sviði fjármála, 749 hugtök á sviði efnahagsmála, 3.968 hugtök á sviði hagskýrslugerðar, 1.438 hugtök á sviði opinberra innkaupa.[3]

Orðaskrá með 815 hugtökum úr hagrannsóknum kom út 2003. Björn Arnar Hauksson (2003) tók orðaskrána saman með tölfræði- og hagrannsóknarnemendur í huga og er hún birt á vefsíðu Ökonomiu, Félags hagfræðinema við Háskóla Íslands.[4] Orðaskráin er einnig birt í *Íðorðabankanum* (idord.arnastofnun.is) ásamt fjölmörgum öðrum íðorðasöfnum og þar á meðal *Hagfræðiorðasafninu* sem áður hefur verið nefnt.

Af framangreindu má vera ljóst að talsvert hefur verið gert til að gera orðaforða fjármála aðgengilegan en það er mjög mikilvægt fyrir sérfræðilega orðræðu. Ekkert af þeim orðasöfnum, sem hér eru nefnd, hafa verið unnin á grundvelli íðorðafræði (termínólógíu) þar sem hugtakið sjálft og skilgreining þess er kjarninn í íðorðavinnunni. Í hefðbundnum orðabókum er hins vegar gengið út frá íðorðinu sjálfu. Samkvæmt verklagi íðorðafræðinnar eru könnuð vensl milli hugtakanna, þ.e. hvernig þau tengjast hvert öðru og mynda heildir, og þeim raðað upp í hugtakakerfi sem byggjast á venslum þeirra. Skilgreiningin er síðan samin á þann veg að greina megi hugtakið frá

---

2 Hugtakasafnið er aðgengilegt á vefnum (https://hugtakasafn.utn.stjr.is/).

3 Tölurnar eru frá september 2020.

4 https://notendur.hi.is/okonomia/Skjol/GlosurOfl/Ordaskra/HagrOrd0.2.pdf (sótt í ágúst 2020).

öðrum hugtökum. Þetta verklag er tilgreint í stöðlum um íðorðastörf, sem Alþjóðlega staðlastofnunin, International Organization for Standardization (ISO), hafa gefið út. Hér á landi eru þessi vinnubrögð lítt þekkt og rétt er að benda á að staðlarnir eru þar að auki yngri en elstu orðasöfnin sem hér var getið um.

2.3 Lög og ályktanir um mikilvægi íðorðastarfs

Í kafla 2.1 var nefnt aðalmarkmið íslenskrar málstefnu, *Íslensku til alls* (2009:11), sem er að tryggja að íslenska verði notuð á öllum sviðum íslensks samfélags. Íslenskur orðaforði er forsenda þess að hægt sé að tala og rita um sérhæfð efni á íslensku. Sé ekki lögð áhersla á að efla orðaforðann með tilheyrandi íðorðstarfi getur það leitt til þess að íslenska verði ónothæf á ákveðnum sérsviðum eða umdæmum samfélagsins vegna skorts á íðorðum. Slík staða er kölluð á íslensku **umdæmismissir** eða **notkunarsviðstap** og á ensku *domain loss* (sbr. *Íslenska til alls* 2009:11, 52 og Johan Myking 2011:135–136).

Sama áhersla kemur skýrt fram í lögum um stöðu íslenskrar tungu og íslensks táknmáls, nr. 61/2011, en þar segir í 11. grein að stjórnvöld skulu stuðla að því að íslenskur fræðiorðaforði á ólíkum sviðum eflist jafnt og þétt, sé öllum aðgengilegur og notaður sem víðast. Mikilvægi íðorðastarfs er enn fremur áréttað í þingsályktun frá 7. júní 2019 um að efla íslensku sem opinbert mál á Íslandi þar sem í aðgerðaáætlun er m.a. lögð áhersla á að aðgerðir til að tryggja að íslenskur fræðiorðaforði og íðorðastarf eflist. Það er því engum vafa undirorpið að ef það er á annað borð markmið íslensks þjóðfélags að efla tungumál sitt þá er litið svo á að íðorðastarf sé þar nauðsynlegur þáttur.

2.4 Áhrif alþjóðavæðingar

Fyrir um áratug var talsvert rætt um enskunotkun í íslensku fjármálaumhverfi. Tengist þetta svokölluðum útrásarfyrirtækjum sem höfðu höfuðstöðvar sínar á Íslandi en sökum þess að útibú og ýmsir samstarfsaðilar voru í öðrum löndum fór starfsemi þeirra fram á tveimur tungumálum. Í einhverjum tilvikum var enska orðin að samskiptamáli í fjármálafyrirtækjum. Um þetta mátti m.a. lesa í grein Ingveldar Geirsdóttur, Hvert er málið?, í *Lesbók Morgunblaðsin*s 21. janúar 2006.

> „Enskan er í rauninni orðin tungumál KB banka og er búin að vera það í nokkurn tíma," segir Jónas Sigurgeirsson, fram-

> kvæmdastjóri samskiptasviðs hjá KB banka. „Allir stjórnarfundir fara fram á ensku, enda nokkrir stjórnarmenn erlendir, og ársskýrslurnar eru eingöngu gefnar út á ensku. Þar sem við erum orðin alþjóðlegur banki gefur augaleið að upplýsingar þurfa að vera á ensku.“ Jónas segir tölvupóst til starfsmanna innanhúss vera yfirleitt bæði á ensku og íslensku en einnig komi fyrir að tölvupóstur sem er eingöngu á ensku sé sendur á alla. „Þeir Íslendingar sem vinna í alþjóðlegu bankaumhverfi verða að vera tvítyngdir,“ segir Jónas. „Ég sé þetta ekki sem ógn við íslenskuna enda er enskan fyrst og fremst vinnumál sem notað er í samskiptum starfsmanna á milli landa. Enskan er tungumál alþjóðlegra viðskipta. Við erum með banka í tíu löndum og það er nauðsynlegt að allir geti talað saman á einu tungumáli,“ segir Jónas.

Áreiti frá ensku hefur aukist mikið í íslensku málsamfélagi (sjá t.d. Ara Pál Kristinsson 2017, Eirík Rögnvaldsson o.fl. 2012). Fyrir um áratug var talsvert rætt í fjölmiðlum um aukna enskunotkun í íslensku fjármálaumhverfi (sjá t.d. Guðrúnu Kvaran 2009:117–121, Davíð Loga Sigurðsson, 2007:13). Í *Ályktun um stöðu íslenskrar tungu* frá árinu 2007 beinir Íslensk málnefnd sjónum m.a. að þessum málum. Þar segir að það sé hættumerki ef umdæmi íslensku minnkar og ekki þyki lengur hægt að nota íslensku í viðskiptalífi á Íslandi, í verslun og þjónustu á Íslandi, í háskólum á Íslandi eða í almannaþjónustu sem rekin er af ríki og sveitarfélögum. Staða íslenskrar tungu myndi veikjast ef hún yrði ekki lengur nothæf á öllum sviðum íslensks samfélags og Íslendingar gætu ekki lengur treyst því að geta starfað og átt viðskipti á móðurmáli sínu í eigin landi. Af þessum sökum beinist hluti af þeirri rannsókn sem hér verður greint frá að því að kanna íslenskunotkun í íslensku fjármálaumhverfi og viðhorf til íslenskra íðorða og íðorðastarfs.

Alþjóðavæðingin snýr einnig að æðri menntun á Íslandi. Ísland var meðal þeirra Evrópuríkja sem stóðu að Bologna-yfirlýsingunni árið 1999 en þar var miðað að því að skapa evrópsk menntasvæði á háskólastigi til að auðvelda nemendum, kennurum og fræðimönnum að flytja sig á milli Evrópulanda og nema og starfa utan síns heimalands. Til þess að uppfylla markmið Bologna-yfirlýsingarinnar og fá erlenda nemendur til landsins þá hefur orðið sífellt algengara að kennt sé á ensku í stað íslensku. Í kjölfarið hafa sprottið upp umræður um stöðu íslenskrar tungu og tengjast þær ekki síst viðskiptadeildum

háskólanna og hinum íslenska fjármálaheimi. Annars vegar hefur verið rætt um mikilvægi þess að enska væri tungumál alþjóðaviðskipta og þjálfa þyrfti íslenska stúdenta í að rita og tala það mál svo að þeir yrðu betur búnir fyrir störf í alþjóðlegu viðskiptalífi (Runólfur Ágústsson 2006:21, Eiríkur Bergmann Eiríksson 2006:28). Í ársskýrslu Háskólans í Reykjavík 2007 kom fram að það væri stefna skólans að verða að fullu tvítyngdur fyrir 2010 og því þyrfti skólinn að tryggja nemendum sínum færni í alþjóðlegum samskiptum (Háskólinn í Reykjavík, ársskýrsla 2007:7). Á hinn bóginn er sjónum beint að því að aukin kennsla á ensku geti m.a. haft þær afleiðingar að notkunarsvið íslensku skerðist í viðskiptalífi og að erfitt geti reynst að endurvinna glatað umdæmi. Í málstefnum, sem íslensku háskólarnir hafa birt, er lögð áhersla á málrækt, íslenskan íðorðaforða og að nemendur og kennarar geti fjallað um sérgreinar sínar á íslensku. Háskólinn í Reykjavík hefur ekki sett sér málstefnu þar sem vikið er að tungumálum í kennslu og rannsóknum en í stefnu skólans kemur fram að áhersla sé lögð á að þjálfa nemendur í alþjóðlegum samskiptum (sbr. Ara Pál Kristinsson og Harald Bernharðsson 2014:97–102 og Sigurð Jónsson, Laurén, Myking og Heribert 2013:40–41).

Enda þótt enska sé mikið notuð í háskólum eru vísindamenn aðeins lítill hluti af háskólafólkinu. Langflestir þurfa að geta notað menntun sína á heimavelli og því mikilvægt að nemendur þjálfist í að hugsa og nota hugtök í sinni eigin grein á móðurmálinu. Þeir þurfa einnig að geta notað móðurmálið í samskiptum við starfsfélaga, kynnt fræði sín fyrir almenningi og notað móðurmálið við kennslu (*Íslenska til alls* 2009:47, 57). Í skýrslu mennta- og menningarmálaráðuneytis (2010:9) segir að ljóst sé að háskólar landsins, sem mennta þá sem starfa munu við fyrirtæki í landinu, beri talsverða ábyrgð á þeirri íslensku sem notuð er á viðkomandi sviði. Þess vegna sé brýnt að þeir séu meðvitaðir um þessa ábyrgð, stuðli að því að faglegur orðaforði sé ávallt til á íslensku og hvetji nemendur til að temja sér vandað málfar. Þá ætti íslenskri tungu ekki að stafa mikil hætta af ensku.

3 Rannsóknin

Rannsóknin um stöðu íslensku í fjármálaheimi fór fram sumarið 2019 og var framkvæmd á þann hátt að send var spurningakönnun (vefkönnun) til fjármálafyrirtækja og fjármálastofnana og auk þess til þýðingastofa sem þýða fjármálatexta. Fyrirtækið Maskína sá um

leggja fyrir könnunina og var þátttakendum gert ljóst að könnunin væri nafnlaus.

Þátttakendur í rannsókninni voru valdir markvisst og eru með umfangsmikla starfsreynslu, annaðhvort í fjármálum eða af þýðingu á íðorðum í fjármálum. Alls var könnunin send á 25 staði og var mikil áhersla lögð á það að finna þann til svara sem hefði mestu þekkinguna og hefði með íðorðamál að gera á viðkomandi stað. Hópurinn er vissulega ekki stór en hafa verður í huga að könnunin er um þröngt svið og snýst ekki aðeins um íðorð heldur íðorð í fjármálum. Alls svöruðu 23 af 25 og var svarhlutfallið því mjög hátt eða alls 92%. Ekki bárust svör frá tveimur þýðendum sem eru einyrkjar og sögðust ekki hafa tíma til að svara könnuninni.

Könnunin innihélt alls 16 spurningar sem varða ýmis atriði sem snúa að stöðu íslenskrar tungu í fjármálaheimi. Spurningarnar varða eftirfarandi atriði:

- skráningu íðorða,
- þarfir, óskir og vandamál varðandi íðorð,
- viðhorf til íðorðavinnu,
- sameiginlegan íðorðagrunn,
- samskiptamál á vinnustað.

Varðandi hugsanleg álitamál við könnunina má fyrst nefna að ekki er sjálfgefið hvernig afmarka á svið fjármála en fyrir utan hagfræði og viðskiptafræði þá eru ýmis undirsvið. Ákveðið var að hafa sviðin endurskoðun og vátryggingar með í könnuninni.

Í úrvinnslu könnunar er þátttakendum skipt í þrjá hópa eftir rekstrarformi: opinberar stofnanir, fyrirtæki (einkarekstur) og svo í þriðja lagi þýðingastofur og félög. Af þessari flokkun leiðir að háskólar lenda ekki í sama flokki, þ.e. Háskóli Íslands er flokkaður sem stofnun en Háskólinn í Reykjavík og Háskólinn á Bifröst flokkast sem fyrirtæki. Í rannsókninni eru bankar flokkaðir sem fyrirtæki fyrir utan Seðlabankann sem er flokkaður sem stofnun. Einungis tvö félög tóku þátt í könnuninni og voru þau sett í flokk með þýðingastofum til að hafa hópinn nógu stóran á móti hinum tveimur enda þótt starfsemi þeirra sé óneitanlega ólík.

Tölfræðilegar niðurstöður rannsóknarinnar eru sýndar með einum aukastaf og er það í samræmi við gagnaúrvinnslu Maskínu.

4 Niðurstöður rannsóknarinnar

Í þessum kafla verður greint frá niðurstöðum rannsóknarinnar og farið yfir hverja spurningu fyrir sig. Í sumum tilvikum má sjá að svör eru mismunandi eftir rekstrarformi og er þá fjallað sérstaklega um það hér á eftir.

4.1 Skráning íðorða

Í þessum hluta rannsóknarinnar miðast spurningarnar við að fá yfirlit yfir hversu skipulegt utanumhald um íðorð væri í þeim stofnunum og fyrirtækjum sem fengu könnunina.

Fyrsta spurningin hljóðar svo: „Eru íðorð skráð í fyrirtækinu/stofnuninni og ef svo er hvernig er skráningunni háttað?“ *Mynd 1* sýnir dreifingu svara.

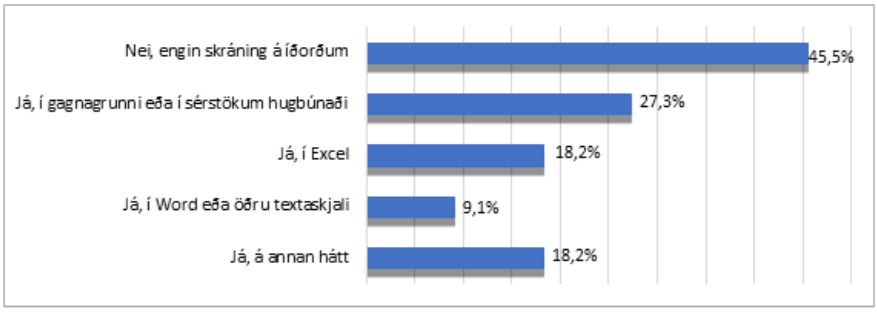

Mynd 1. Svör við spurningunni hvort og hvernig íðorð eru skráð.

Ofangreind spurning miðar að því að fá upplýsingar um hversu skipulega er unnið með íðorð á vinnustaðnum. Heildarniðurstaða bendir til þess að utanumhald með íðorðum sé almennt lítið en 45,5% svara því að engin skráning sé á íðorðum. Umtalsverður munur kemur í ljós þegar niðurstöður eru skoðaðar eftir rekstrarformi en skráning er áberandi mest í hópi þýðenda. Það kemur ekki á óvart vegna eðlis starfs þýðenda því að það hlýtur að vera hagkvæmt að geta fundið aftur íðorð sem hafa verið notuð áður í þýðingum. Fram kom að þýðendur nota oft sérstakan hugbúnað s.s. SDL Multiterm til að halda utan um íðorð. Það tryggir samkvæmni í notkun íðorðanna og aukin gæði fyrir viðskiptavini og eigin vinnu. Aftur á móti kom fram að hjá 75% fyrirtækja og 44,4% stofnana er engin skráning á íðorðum. Í athugasemdum frá einum þátttakanda kom fram að vinnu-

staðurinn skráði ekki íðorð sjálfur heldur væri notast við hugtakasafn Þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins.

Önnur spurningin hljóðar svo: „Hvað er skráð til viðbótar við sjálft íðorðið?“ Aðeins þeir sem svöruðu að íðorð væru skráð fengu þessa spurningu. Hægt var að skrá fleiri en einn svarmöguleika.

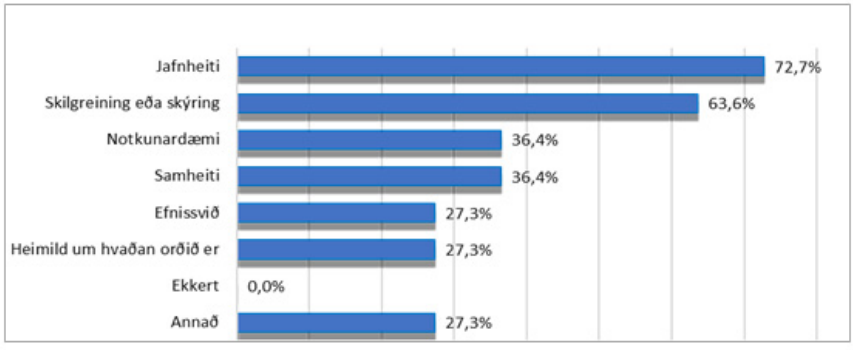

Mynd 2. Svör við spurningunni hvað sé skráð til viðbótar við sjálft íðorðið.

Eins og *Mynd 2* sýnir þá er langalgengast að svokölluð jafnheiti séu skráð, þ.e. sama íðorð á öðru tungumáli eða alls 72,7%. Eins og fram kemur í kafla 2.1 þá eru íðorðin mjög oft mynduð úr innlendum orðstofnum og tiltölulega lítið er um aðlöguð tökuorð (alþjóðleg orð) eins og í mörgum nágrannamálum (sjá t.d. Kjartan Ottósson 1990:104–118 og Guðrúnu Kvaran 2005:378–381). Sem dæmi má nefna að jafnheiti enska orðsins *hedge fund* er *hedgefond* á dönsku og sænsku en *áhættusjóður* á íslensku. Það er því mjög mikilvægt að geta flett upp íslenskum íðorðum og á það ekki síst við um ný hugtök þar sem óljóst er hvert íslenska íðorðið er. Næstalgengast er að skráð sé skilgreining eða skýring, eða alls í 63,6% tilvika. Notkunardæmi og samheiti eru skráð í 36,4% tilvika. Efnissvið og heimild um hvaðan íslenska orðið er komið eru skráð í 27,3% tilvika. Þegar niðurstöður eru skoðaðar eftir rekstrarformi sést að stofnanir skrá minnst.

Þriðja spurningin hljóðar svo: „Hvar er íðorðavinnan unnin í fyrirtækinu/stofnuninni?“

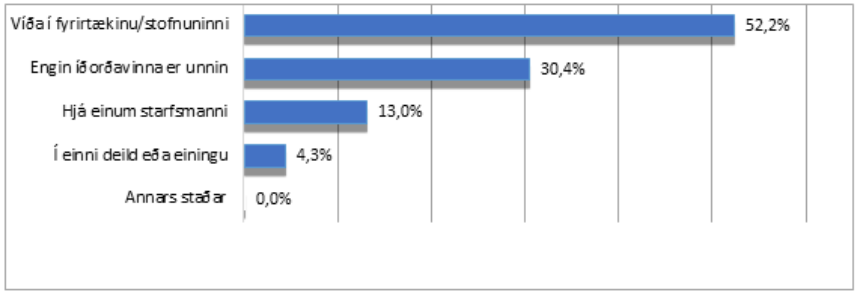

Mynd 3. Svör við spurningunni hvar íðorðavinnan sé unnin í fyrirtækinu/stofnuninni.

Fimm svarmöguleikar voru gefnir við spurningunni: „víða í fyrirtækinu/stofnuninni“, „engin íðorðavinna er unnin“, „hjá einum starfsmanni“, „í einni deild eða einingu“ og að síðustu „annars staðar“. Aðeins var hægt að velja einn svarmöguleika. Í ljós kom að algengasta fyrirkomulagið er að íðorðavinnan sé unnin víða á vinnustaðnum en 30% þátttakenda svara því að ekkert íðorðastarf sé unnið.

4.2 Þarfir, óskir og vandamál varðandi íðorð

Í þessum hluta rannsóknarinnar miðast spurningarnar við að fá mynd af þörfum og óskum á vinnustaðnum varðandi íðorð og hvað þátttakendur telja vera helstu vandamál í því sambandi. Einnig er kannað hvað gert er í þeim tilvikum þegar íslenska þýðingu vantar á íðorðum í fjármálum.

Fjórða spurningin hljóðar svo: „Við hvaða aðstæður þarf helst að nota íðorð eða þýða þau?“

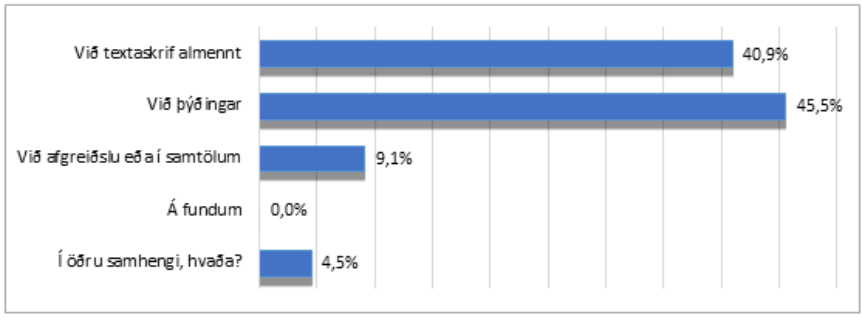

Mynd 4. Svör við spurningunni við hvaða aðstæður þurfi helst að nota íðorð eða þýða þau.

Þátttakendur voru beðnir um að segja við hvaða aðstæður þyrfti helst að nota íðorð á vinnustaðnum með því að raða svarmöguleikum eftir mikilvægi. Í efsta sæti lentu „þýðingar“ með alls 45,5%, í öðru sæti eru „textaskrif almennt“ með 40,9% og því næst koma „afgreiðsla eða samtöl“ (munnleg samskipti) með 9%. Undir liðnum „í öðru samhengi“ var kennsla tiltekin.

Þegar upplýsingar eru skoðaðar eftir rekstrarformi kemur fram talsverður munur. Eins og búast mátti við þá er algengast að þýðendur þurfi að nota íðorð við þýðingar en alls 66,7% þýðenda velja þann svarmöguleika. Hjá stofnunum er algengast að íðorð séu notuð við textaskrif, eða alls 62,5% og 37,5% nefna þýðingar. Hugsanlega má túlka þessar niðurstöður svo að ensk íðorð séu notuð í töluðu máli hjá stofnunum og að það sé fyrst og fremst þegar færa þarf eitthvað í skriflegt form sem íslensk íðorð eru notuð. Einnig kemur til greina að þeir sem svöruðu könnuninni vinni fremur við textaskrif en afgreiðslu eða aðrar aðstæður þar sem reynir á munnleg samskipti.

Fimmta spurningin hljóðar svo: „Hversu algengt telur þú að starfsmenn leiti að meðaltali að íðorðum í orðasöfnum og á vefnum?“

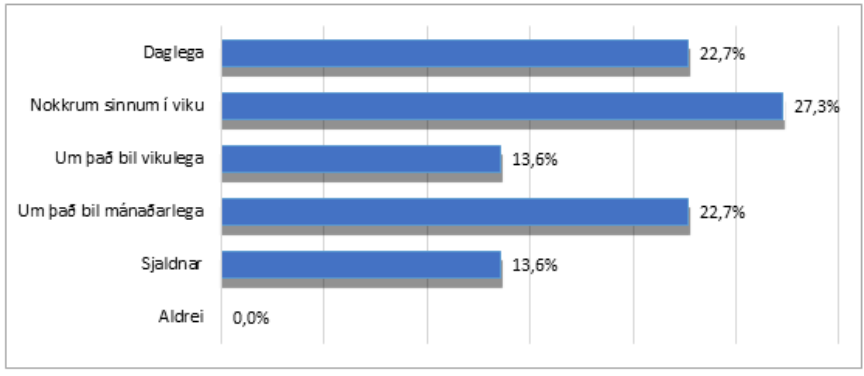

Mynd 5. Svör við spurningunni hversu oft starfsmenn leiti að meðaltali að íðorðum í orðasöfnum og á vefnum.

Hér kemur fram að um helmingur þátttakenda þarf að leita að íðorðum oftar en einu sinni í viku og 13,6% um það bil vikulega. Þessi niðurstaða bendir til þess að það sé þörf fyrir að hafa íðorð skráð skipulega. Hugsanlega má einnig túlka svörin á þá leið að vandasamt sé að finna íðorðin og það gæti tengst því sem áður hefur komið fram að lítil formleg skráning sé á íðorðum. Þegar niðurstöður eru skoðaðar eftir rekstrarformi kemur fram talsverður munur. Helmingur þýðenda leitar daglega að íðorðum. Þýðendur þurfa vegna eðlis starfs þeirra að sjálfsögðu alltaf að fletta upp íðorðum og gáta hvort rétt sé þýtt. Algengast er að stofnanir og fyrirtæki leiti að íðorðum nokkrum sinnum í viku.

Sjötta spurningin hljóðar svo: „Hver eru helstu vandamál tengd íðorðum í fjármálum í fyrirtækinu/stofnuninni?“

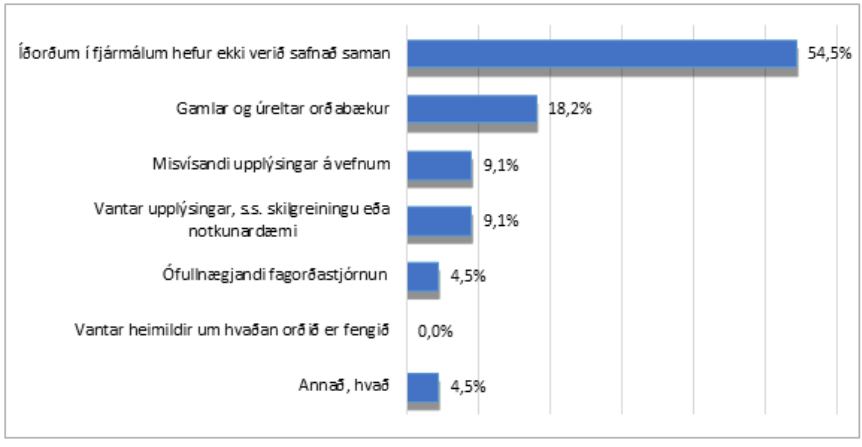

Mynd 6. Svör við spurningunni hver helstu vandamál tengd íðorðum í fjármálum séu.

Í þessari spurningu voru þátttakendur beðnir um að segja hver væru helstu vandamál tengd íðorðum á vinnustaðnum með því að raða a.m.k. þremur atriðum eftir mikilvægi. Fram kemur að 54,5% telja að helsta vandamál tengt íðorðum sé að þeim hefur ekki verið safnað saman á einn stað sem allir hafa aðgang að. Í öðru sæti eru gamlir og úreltir orðalistar og orðabækur en 18,2% telja það vera helsta vandamálið. Þá nefna einnig 9% misvísandi upplýsingar á vefnum og önnur 9% að það vanti upplýsingar, þ.e. skýringu eða skilgreiningu. Undir liðnum „annað“ tók þátttakandi fram að „á vinnustaðnum“ væri sköpuð umræða um fjártækni samfara nýsköpun á því sviði og því talsvert unnið með nýyrðasmíð eða að minnsta kosti orðræðu í mótun. Í heild lýsa niðurstöður spurningarinnar því að umbóta er þörf í þessum málaflokki.

Sjöunda spurningin hljóðar svo: „Hvar leita starfsmenn í fyrirtækinu/stofnuninni helst ráða þegar vantar þýðingu á íðorði í fjármálum?“

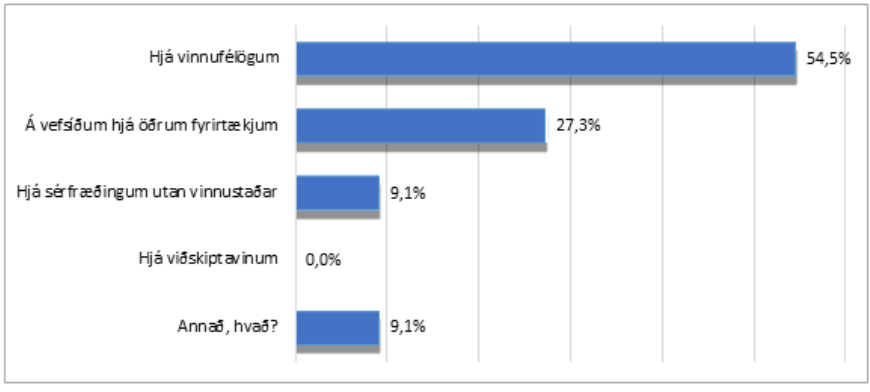

Mynd 7. Svör við spurningunni hvar helst sé leitað ráða þegar þýðingu vanti á íðorði í fjármálum.

Í þessari spurningu voru þátttakendur beðnir um að segja hvert starfsmenn leiti helst ráða þegar þýðingu vanti á íðorði í fjármálum með því að raða a.m.k. þremur atriðum eftir mikilvægi. Fram kemur að fyrst er leitað til vinnufélaga en alls 54,5% svara svo. Hér geta ytri aðstæður einnig skipt máli, s.s. hvort um er að ræða opið vinnusvæði eða ekki, þ.e. mögulega eru meiri líkur á því að leitað sé á vefsíðum ef vinnusvæðið er ekki opið. Þegar upplýsingar eru skoðaðar eftir rekstrarformi kemur fram talsverður munur. Alls 66,7% þýðenda leita helst að upplýsingum á vefsíðum hjá öðrum fyrirtækjum en einungis 16,7% leita ráða hjá vinnufélögum. Hér þarf að hafa í huga að þýðendur eru oft einyrkjar og ekki endilega sérfróðir um fagið sem þeir vinna með. Hjá stofnunum og fyrirtækjum eru niðurstöður með öðru móti. Stofnanir leita eftir upplýsingum um íðorð í 66,7% tilvika til vinnufélaga en einungis í 11,1% tilvika á vefsíðum annarra fyrirtækja. Hvað varðar fyrirtæki þá leita 71,4% starfsmanna til vinnufélaga en 14,3% leita að upplýsingum hjá öðrum fyrirtækjum. Undir liðnum „annað“ kom fram að leitað væri upplýsinga í hugtakasafni Þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins, í íðorðaskrá endurskoðenda og til fastráðins starfsmanns fyrirtækis sem er þýðandi.

Áttunda spurningin hljóðar svo: „Þegar ekki finnst íslenskt orð kemur það oft, stundum, sjaldan eða aldrei fyrir að einhver í fyrirtæki/stofnun búi sjálfur til íslenskt orð?“

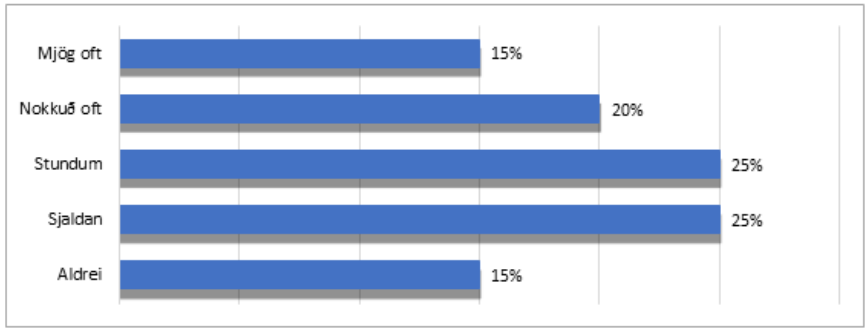

Mynd 8. Svör við spurningunni hversu algengt sé að mynduð séu ný íðorð.

Þessi spurning varðar það hversu mikið er um að mynduð séu ný orð þegar ekki finnst íslenskt íðorð. Á *Mynd 8* má sjá mikla dreifingu í svörum en 15% velja möguleikann „mjög oft“, 20% velja „nokkuð oft“, 25% velja möguleikana „stundum“ og „sjaldan“ og 15% velja möguleikann „aldrei“. Þegar upplýsingar eru skoðaðar eftir rekstrarformi kemur aftur á móti í ljós allmikill munur. Hjá stofnunum eru samanlagt 88,9% sem segjast „mjög oft“, „nokkuð oft“ og „stundum“ mynda ný íðorð á móti 33,4% hjá fyrirtækjum og 40% hjá þýðendum. Alls 60% þýðenda segjast sjaldan mynda ný orð og 66% þeirra sem svöruðu hjá fyrirtækjum segjast sjaldan eða aldrei mynda sjálfir ný íðorð. Ég skýri muninn svo að í opinberum stofnunum séu helstu sérfræðingar á sviði fjármála sem eigi því auðveldara með að mynda ný íðorð án þess að ráðfæra sig við aðra. Þýðendur hafa annars konar ábyrgð og telja sig e.t.v. ekki hafa umboð til að mynda sjálfir ný íðorð þar sem þeir hafa ekki endilega sérfræðiþekkingu á fjármálum.

4.3 Viðhorf til íðorðavinnu

Þessi hluti rannsóknarinnar beinist að því að fá upplýsingar um viðhorf til íðorða. Spurt er um hvort þátttakendur telji íðorð skipta miklu eða litlu máli, um vilja til að nota íslensk íðorð og vilja til að taka þátt í íðorðastarfi eða íðorðanefnd.

Níunda spurningin hljóðar svo: „Skipta þýðingar íðorða miklu eða litlu máli í fyrirtækinu/stofnuninni?“

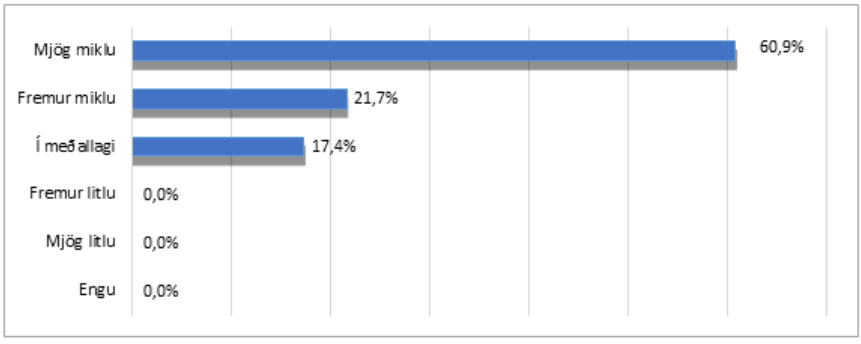

Mynd 9. Svör við spurningunni hvort þýðingar íðorða skipti miklu eða litlu máli í fyrirtækinu/stofnuninni.

Markmiðið með þessari spurningu var að fá álit þátttakenda á því hve miklu máli þeir teldu þýðingar íðorða skipta á vinnustaðnum.[5] Eins og *Mynd 9* sýnir telur mikill meirihluti þátttakenda eða alls 82,6% að þýðingar íðorða skipti „mjög miklu“ eða „fremur miklu“ máli. Enginn þátttakenda svaraði því til að íðorð skipti „fremur litlu“, „mjög litlu“ eða „engu“ máli. Þetta eru athyglisverðar niðurstöður þar sem fram kom í kafla 4.1 að 45,5% svara því að engin skráning sé á íðorðum.

Ef niðurstöður eru skoðaðar eftir rekstrarformi, þ.e. eftir því hvort um er að ræða fyrirtæki, stofnun eða þýðendur, þá má greina nokkurn mun, þ.e. þá svara 83,3% þýðenda og 66,7% stofnana því að þýðingar íðorða skipti „mjög miklu“ máli en aðeins 37,5% fyrirtækja. Þarna kemur í ljós að nákvæmni í meðferð íðorða skiptir meira máli hjá þýðendum og stofnunum en fyrirtækjum sem sinna minna íðorðastarfi. Dæmi um fyrirtæki í þessari könnun eru t.d. tryggingafyrirtæki og endurskoðendur.

Í tíundu spurningu er spurt um viðhorf til íðorðastarfs í fjármálum.

[5] Með orðalaginu „þýðingar íðorða“ var hér átt við mikilvægi þess að til væru íslensk íðorð en ekki aðferðina við að mynda íðorðin, s.s. hvort íðorðin væru svokallaðar tökuþýðingar.

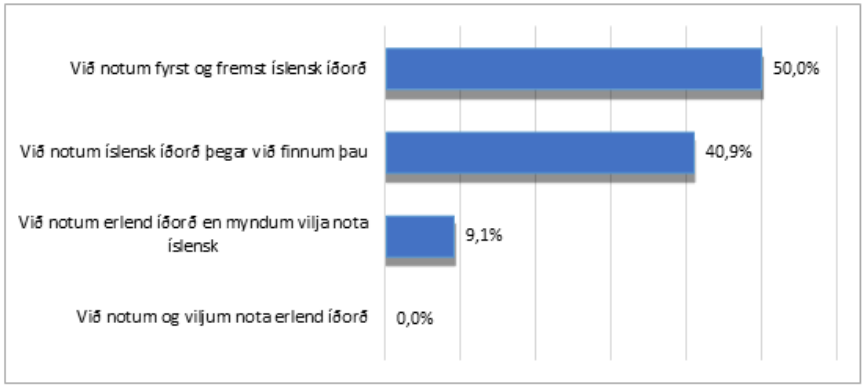

Mynd 10. Svör við spurningu um viðhorf til íðorðastarfs í fjármálum.

Niðurstöður sýna að 50% vilja nota íslensk orð. Enginn segist frekar vilja nota erlend íðorð. Þegar upplýsingar eru skoðaðar eftir rekstrarformi þá kemur nokkur munur í ljós og sýnir ólíkt eðli þeirra staða sem tóku þátt í könnuninni. Stofnanir verða fyrst og fremst að nota íslensku og sama máli gegnir með þýðendur. Hvað varðar fyrirtæki þá kemur fram að 57,1% noti íslensk íðorð þegar þau finni þau en það gengur ekki alltaf. Sambærileg tala er 33,3% bæði hjá stofnunum og þýðendum.

Í elleftu spurningu er spurt um vilja til að vera með í íðorðastarfi eða íðorðanefnd.

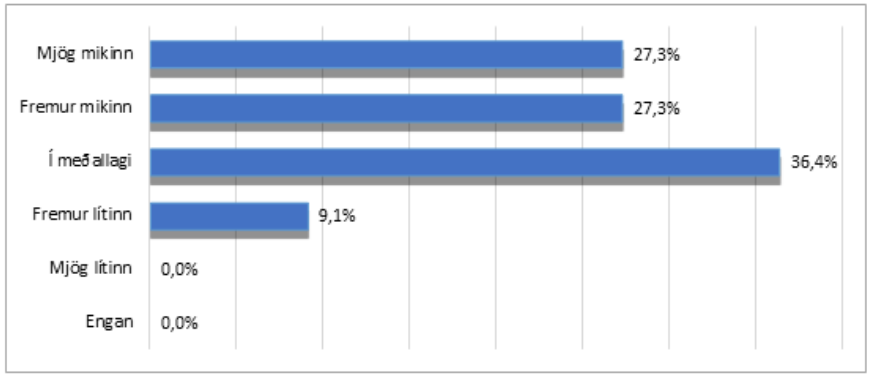

Mynd 11. Svör við spurningu um hve mikill vilji sé fyrir hendi til að vera með í íðorðastarfi eða íðorðanefnd.

Alls 54,5% segjast hafa mjög „mikinn“ eða „fremur mikinn“ áhuga á að vera með í íðorðastarfi eða í íðorðanefnd. Ef niðurstöður eru skoðaðar eftir rekstrarformi þá hafa stofnanir mestan áhuga, þ.e. 66,6% á móti 42,9% fyrirtækja og 50% þýðenda. Að mínu mati bendir niðurstaðan til þess að þátttakendur vilji a.m.k. fá tækifæri til að hafa áhrif á þróun orðræðu á fagsviðinu og samræma notkun íðorða.

4.4 Sameiginlegur íðorðagrunnur

Í þessum hluta rannsóknarinnar er spurt um tvennt, þ.e. áhuga á að hafa ókeypis aðgang að traustum og samræmdum íðorðagrunni um fjármál á vefnum og svo hins vegar í hve miklum mæli vinnustaðurinn er viljugur að deila íðorðum sínum í slíkum íðorðagrunni. Mjög mikilvægt er að fá upplýsingar um þessi atriði í því sambandi hvort tímabært sé að leita annarra og nýrra leiða við að halda utan um íðorð en áður hefur verið gert hér á landi.

Í tólftu spurningu er spurt um áhuga á ókeypis aðgangi að traustum íðorðagrunni.

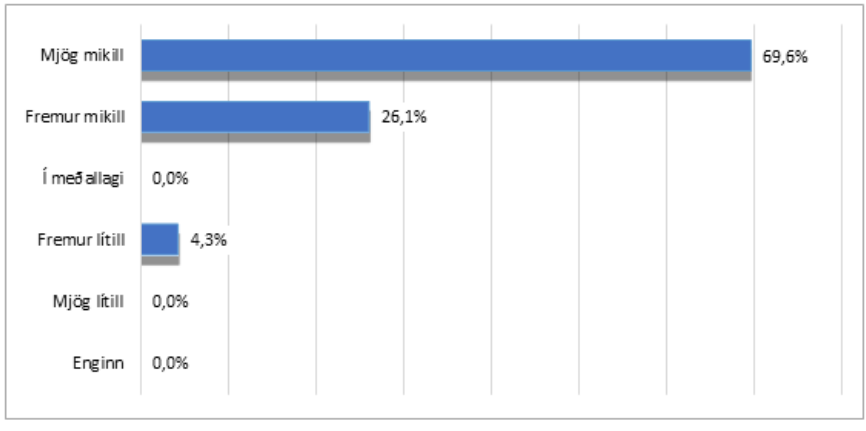

Mynd 12. Svör við spurningunni um hvort áhugi sé á ókeypis aðgangi að traustum íðorðagrunni.

Alls segjast 95,7% hafa mjög mikinn eða fremur mikinn áhuga á að hafa ókeypis aðgang að traustum og samræmdum íðorðabanka eða íðorðagrunni um fjármál. Ef litið er á niðurstöður eftir rekstrarformi þá eru þýðendur áhugasamastir en 83,3% þýðenda segjast hafa mikinn áhuga. Einungis fyrirtæki völdu svarmöguleikann „fremur lítill“ en 12,5% fyrirtækja svöruðu á þann veg.

Í þrettándu spurningu er spurt um vilja til að deila íðorðum með öðrum í sameiginlegum íðorðagrunni.

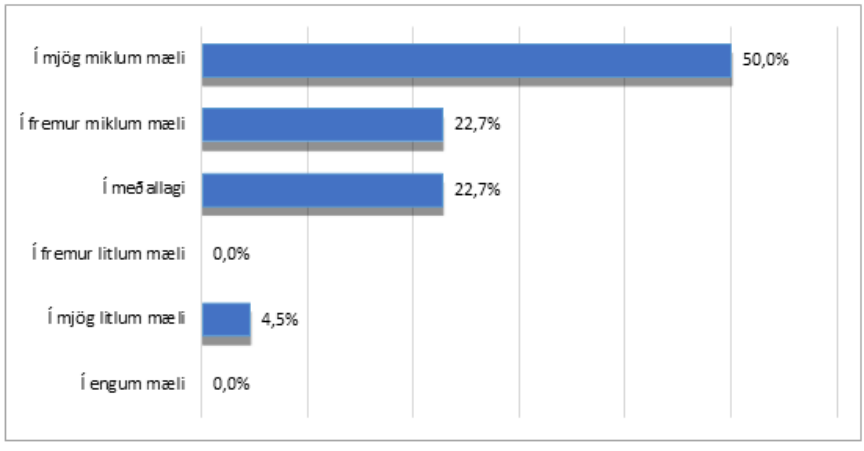

Mynd 13. Svör við spurningunni um hvort vilji sé til að deila íðorðum með öðrum í sameiginlegum íðorðagrunni.

Á *Mynd 13* kemur fram að alls 72,7% segjast vera í „mjög miklum“ eða „fremur miklum mæli“ reiðubúin að deila íðorðum sínum með öðrum í íðorðabanka eða íðorðagrunni. Alls 66,7% stofnana segjast í „mjög miklum mæli“ vilja deila íðorðum sínum en fyrirtæki höfðu minnstan áhuga. Fram kom í athugasemd frá þátttakanda að það strandi á regluvörslu og samkeppnissjónarmiðum að deila eigin íðorðagrunni út fyrir það fyrirtæki sem hann starfar hjá.

4.5 Samskiptamál á vinnustað

Í þessum síðasta hluta eru spurningar sem snúa að því að fá upplýsingar um hvernig staðan er núna hvað varðar samskiptamál á vinnustað. Spurt er um tungumálanotkun á fundum, í tölvupósti og í skjölum og skrám.

Fjórtánda spurningin hljóðar svo: „Hvaða tungumál er notað *á fundum* í fyrirtækinu/stofnuninni?“

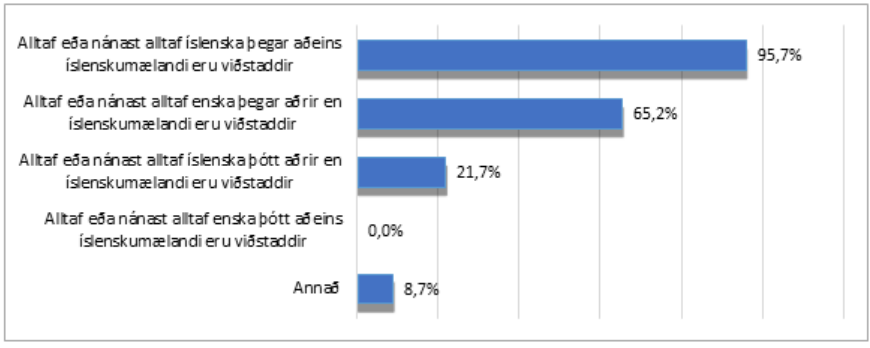

Mynd 14. Svör við spurningunni um hvaða tungumál sé notað á fundum.

Í þessari spurningu var hægt að merkja við fleiri en einn svarmöguleika. Fram kom að íslenska er langoftast notuð á fundum þegar aðeins íslenskumælandi eru viðstaddir (sjá *Mynd 14*). Þegar aðrir en íslenskumælandi eru viðstaddir á fundum segja 65,2% að enska sé notuð. Ef niðurstöður eru skoðaðar eftir rekstrarformi þá svara 75% fyrirtækja og 66,7% stofnana því að enska væri notuð þegar aðrir en íslenskumælandi eru viðstaddir á fundum en hjá þýðendum 50%. Athugasemd kom frá þátttakanda sem sagðist vera verktaki og færi ekki á fundi. Undir annað var nefnt að ýmist Norðurlandamál eða enska væru notuð á fundum.

Fimmtánda spurningin hljóðar svo: „Hvaða tungumál er notað í tölvupóstum í fyrirtækinu/stofnuninni?“

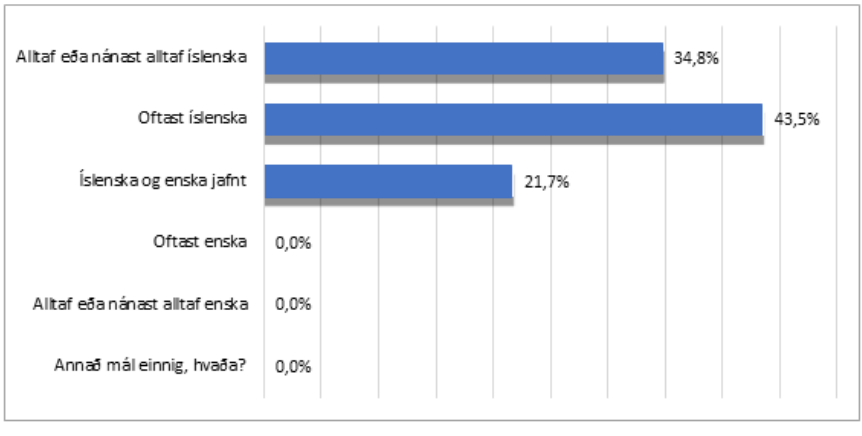

Mynd 15. Svör við spurningunni um hvaða tungumál sé notað í tölvupóstum.

Varðandi tungumálanotkun í tölvupóstum svara 43,5% á þann veg að íslenska sé oftast notuð í tölvupósti en 34,8 svara að íslenska sé alltaf eða nánast alltaf notuð. Möguleikinn „íslenska og enska jafnt“ merkir að bæði íslenska og enska séu notuð í tölvupóstsamskiptum og 21,7% velja þennan svarmöguleika. Þegar niðurstöður eru skoðaðar eftir rekstrarformi kemur í ljós að hjá stofnunum velja 66,7% möguleikann „alltaf eða nánast alltaf íslenska“ og 33,3% velja „oftast íslenska“. Hjá fyrirtækjum velja 25% möguleikann „alltaf eða nánast alltaf íslenska“, 37,5% velja „oftast íslenska“ og 37,5% velja „íslenska og enska jafnt“. Hjá þýðendum velja 66,7% möguleikann „oftast íslenska“ og 33,3% velja „íslenska og enska jafnt“.

Sextánda spurningin hljóðar svo: „Hvaða tungumál er notað *í skjölum og skrám* í fyrirtækinu/stofnuninni?“

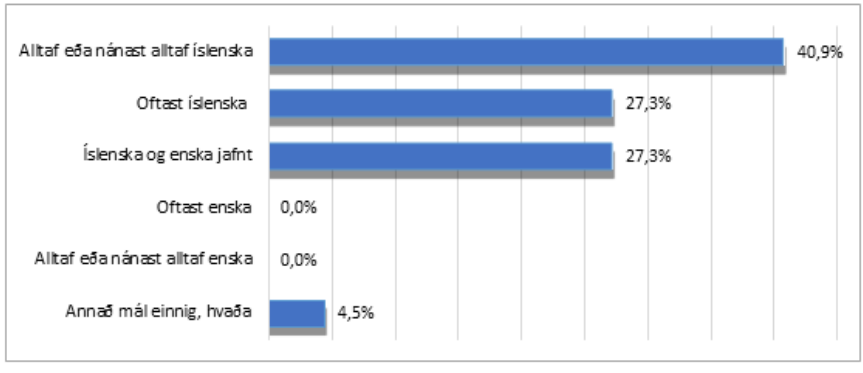

Mynd 16. Svör við spurningunni hvaða tungumál sé notað í skjölum og skrám.

Alls 40,9% þátttakenda svöruðu á þann veg að íslenska væri alltaf eða nánast alltaf notuð í skjölum og skrám og til viðbótar svöruðu 27,3% að íslenska væri oftast notuð. Sami fjöldi, þ.e. 27,3%, svara að íslenska og enska séu notuð jafnt. Tekið var fram í athugasemd að mörg umsóknareyðublöð séu til bæði á ensku og íslensku.

4.6 Athugasemdir frá þátttakendum könnunarinnar

Í lokin gafst þátttakendum könnunarinnar tækifæri til þess að koma með athugasemdir. Þar kom fram sú skoðun að mjög mikilvægt væri að þeir sem mynda íðorð í fjármálum hafi sjálfir þekkingu á fjármálum eða reynslu af fjármálamörkuðum. Hér er þá væntanlega verið að vísa til þess að ekki sé æskilegt að þýðendur taki af skarið og myndi

íðorð. Þá kom ábending frá þátttakanda um að ekki sé æskilegt að þýða skilgreiningar á íðorðum því að þær geti oft leitt til vandamála og misræmis við upphaflega skilgreiningu í erlendu tungumáli og á þetta sér í lagi við þegar innleiddar eru EES-gerðir. Einn þátttakandi kom með skorinorða athugasemd um ástandið í íðorðamálum á sviði fjármála: „Þetta er í ólestri".

5 Lokaorð

Hér hefur verið gerð grein fyrir niðurstöðum rannsóknar á stöðu íslensku á sviði fjármála sem gerð var sumarið 2019 þar sem spurningakönnun var lögð fyrir fjármálafyrirtæki og fjármálastofnanir og auk þess til þýðingastofa sem þýða fjármálatexta.

Niðurstöður sýna að 82,6% þátttakenda í rannsókninni telja það skipta mjög miklu eða fremur miklu máli að til séu íslensk íðorð en skráning á íðorðum er þó áberandi lítil og aðgengi að þeim slæmt. Viðhorf til íðorðastarfs er jákvætt sem birtist m.a. í því að meiri hluti þátttakenda hefur áhuga á því að taka þátt í íðorðastarfi. Einnig kemur fram jákvætt viðhorf til þess að nota íslensk íðorð og enginn þátttakandi segist vilja nota erlend íðorð fremur en íslensk. Í kafla 2.3 var fjallað um áhrif alþjóðavæðingar og fram kom að fyrir um áratug hefðu verið umræður um að enska væri notuð sem samskiptamál í fjármálafyrirtækjum. Niðurstöður í kafla 4.5 sýna hins vegar að íslenska er aðalsamskiptamál þátttakenda og á það jafnt við um fundi, tölvupóst, skjöl og skrár.

Samkvæmt því sem fram kemur í könnuninni þarf um helmingur þátttakenda að leita að íslenskum fjármálaíðorðum nokkrum sinnum í viku eða daglega. Sú staðreynd sýnir þörf á því að geta flett upp orðunum en það er oft erfiðleikum bundið. Eins og kom fram í kafla 2.1 hafa verið gefin út íðorðasöfn og orðabækur á sviði fjármála en niðurstöður könnunarinnar sýna ýmis vandamál og að úrbóta er þörf. Íslenskt fjármálaumhverfi hefur breyst mikið í seinni tíð og fjölmörg ný hugtök hafa komið með innleiðingu Evróputilskipana. Ávallt er mikilvægt að gæta að því að uppfæra orðasöfn reglulega svo að þau verði ekki úrelt eins og fram kemur í íðorðastaðlinum *Project management guidelines for terminology standardization* (ISO 15188:2001). Könnunin sýndi einmitt að þau orðasöfn, sem til eru á þessu sviði, eru gömul og úrelt og að upplýsingar á vefnum um íðorð væru misvísandi. Þátttakendur sýndu greinilegan áhuga á því að hafa

aðgang að traustum og samræmdum íðorðagrunni um fjármál en áhugi þeirra var þó minni hvað varðar vilja til að deila eigin íðorðum með öðrum.

Vinna við að taka saman íðorðasöfn handvirkt eins og tíðkast hefur er afar tímafrek og einnig er erfitt að henda reiður á nýjum hugtökum eða breyttri notkun hugtaka eins og raunin hefur verið með efnissvið fjármála. Sem meginniðurstöðu rannsóknarinnar tel ég að ástæða sé til að reyna nýjar leiðir við utanumhald íðorða í fjármálum. Með aðstoð tölvutækni má reyna að safna sjálfvirkt mögulegum íðorðum á þessu sviði og hanna íðorðagrunn sem yrði stöðugt uppfærður og allir gætu haft aðgang að.

Heimildir

Ari Páll Kristinsson. 2017. *Málheimar. Sitthvað um málstefnu og málnotkun*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.

Ari Páll Kristinsson og Haraldur Bernharðsson. 2014. Íslenska og enska í íslensku háskólastarfi. *Orð og tunga* 16:93–122.

Ágústa Þorbergsdóttir. 2011a. Íðorðafræði. Í: Jóhannes B. Sigtryggsson (ritstj.). *Handbók um íslensku*, bls. 292–294. Reykjavík: JPV.

Ágústa Þorbergsdóttir. 2011b. Nýyrði. Í: Jóhannes B. Sigtryggsson (ritstj.). *Handbók um íslensku*, bls. 333–339. Reykjavík: JPV.

Ályktun um stöðu íslenskrar tungu 2007. Íslensk málnefnd, http://islenskan.is/images/Alyktanir-pdf/Alyktun_um_stodu_islenskunnar.pdf.

Björn Arnar Hauksson. 2003. *Orðaskrá úr hagrannsóknum*. Útgáfa 0.2. Reykjavík. https://notendur.hi.is/okonomia/Skjol/GlosurOfl/Ordaskra/HagrOrd0.2.pdf (sótt ágúst 2020).

Davíð Logi Sigurðsson. 2007. „Enskan vinnumál á Íslandi?“ *Morgunblaðið*, 17. september.

Eiríkur Bergmann Einarsson. 2006. „Tungan, hnattvæðing og ótti“. *Morgunblaðið*, 28. febrúar.

Eiríkur Rögnvaldsson, Kristín M. Jóhannsdóttir, Sigrún Helgadóttir og Steinþór Steingrímsson. 2012. *Íslensk tunga á stafrænni öld / The Icelandic Language in the Digital Age*. META-NET White Paper Series. Berlin: Springer.

Guðrún Kvaran. 2005. *Íslensk tunga II. Orð.* Reykjavík: Almenna bókafélagið.

Guðrún Kvaran. 2009. „The Icelandic Language in Business and Commerce in Iceland“. Í: Gerhard Stickel (ritstj.). *Duisburger Arbeiten zur Sprach- und Kulturwissenschaft*, bls. 117–121. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.

Halldór Halldórsson. 1987. Þörf á nýyrðum og sigurlíkur þeirra. Í: Ólafur Halldórsson (annaðist útgáfu). *Móðurmálið: Fjórtán erindi um vanda íslenskrar tungu á vorum dögum*, bls. 93–98. Reykjavík: Vísindafélag Íslendinga.

Hagfræðiorðasafn. Íslenskt-enskt, enskt-íslenskt orðasafn um hagfræði, viðskiptafræði og skyldar greinar. 2000. Hallgrímur Snorrason, Gamalíel Sveinsson, Ólafur Ísleifsson, Brynhildur Benediktsdóttir, Jónína Margrét Guðnadóttir og Kirstín Þ. Flygenring (ritstj.), Rit Íslenskrar málnefndar 12. Reykjavík: Íslensk málnefnd.

Háskólinn í Reykjavík, ársskýrsla 2007. https://www.ru.is/media/baeklingar/Haskolinn-i-Reykjavik-Arsskyrsla_2007.pdf (sótt ágúst 2020).

Hugtakasafn Þýðingamiðstöðvar utanríkisráðuneytisins. https://hugtakasafn.utn.stjr.is/ (september 2020).

ISO 704:2009. Terminology work – Principles and methods.

ISO 15188:2001. Project management guidelines for terminology standardization.

Ingveldur Geirsdóttir. 2006. Hver er málið? Íslenskan, enskan, útrásin og skólarnir. *Lesbók Morgunblaðsins*, 21. janúar.

Íslenska til alls: Tillögur Íslenskrar málnefndar að íslenskri málstefnu samþykktar á Alþingi 12. mars 2009. Reykjavík: Mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Kjartan G. Ottósson. 1990. Íslensk málhreinsun. Sögulegt yfirlit. *Rit Íslenskrar málnefndar* 6. Reykjavík: Íslensk málnefnd.

Lacy, Terry G. og Þórir Einarsson. 1982. *Ensk-íslensk viðskiptaorðabók.* Reykjavík: Bókaútgáfan Örn og Örlygur.

Lög um stöðu íslenskrar tungu og íslensks táknmáls nr. 61/2011. https://www.althingi.is/lagas/148c/2011061.html.

Myking, Johan. 2011. 'Domenetap' eller 'kunnskapsstruktur'? Om motstridande diskursar i nordisk terminologisamarbeid. *Språk i Norden 2011*: 131–156.

Nýyrði I. 1953. Sveinn Bergsveinsson (ritstj.). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.

Nýyrði II. Sjómennska og landbúnaður. 1954. Halldór Halldórsson (ritstj.). Reykjavík: Leiftur hf.

Nýyrði III. Landbúnaður. 1955. Halldór Halldórsson (ritstj.). Reykjavík: Menntamálaráðuneyti.

Nýyrði IV. Flug. 1956. Halldór Halldórsson (ritstj.). Reykjavík: Menntamálaráðuneyti.

Runólfur Ágústsson. 2006. „Heittrúuð hreintungustefna?" *Morgunblaðið*, 20. febrúar.

Tækniorðasafn. 1959. Sigurður Guðmundsson (ritstj.). Reykjavík: Menntamálaráðuneyti.

Sigurður Jónsson, Laurén, C., Myking, J., Heribert, P. 2013. *Parallelspråk og domene, parallelsprog og domæne, parallelspråk och domän, samhliða mál og umdæmi, rinnakkaiskieli ja domeeni.* Oslo: Novus.

Skýrsla nefndar um lagalega stöðu íslenskrar tungu og táknmálsins. 2010. Mennta- og menningarmálaráðuneyti. https://www.stjornarradid.is/media/menntamalaraduneyti-media/media/ritogskyrslur/skyrsla_islensk_tunga_2010.pdf (sótt 2021).

Þingsályktun nr. 26/149 um að efla íslensku sem opinbert mál á Íslandi. 2019. https://www.althingi.is/altext/pdf/149/s/1750.pdf.

Þórir Einarsson og Terry G. Lacy. 1989. *Íslensk-ensk viðskiptaorðabók*. Reykjavík: Bókaútgáfan Örn og Örlygur.

Þórir Einarsson og Terry G. Lacy. 2018. *Íslensk-ensk viðskiptaorðabók*. Reykjavík: Forlagið.

Lykilorð

íðorð, nýyrði, könnun, fjármálasvið, íðorðagrunnur, sjálfvirk íðorðataka

Keywords

terminology, neologisms, survey, domain of finance, termbase, automatic term extraction

Abstract

This paper describes the results of a survey conducted in 2020 about language issues in the financial sector. The aim of the survey was to collect information about practices concerning the use of terminology: whether it is important in the field, whether terminology is registered and collected in a systematic way, and how willing the financial institutions are to share their termbanks. The results show that there is clear interest among participants in having access to a bank of financial terminology, but slightly less so in participating in information-sharing with others, and still less so in devoting time and manpower of their own to create collections. Also, even though majority of respondents estimated that their staff look up terminology on a weekly basis (and sometimes more often), most participants indicated that their organization did not keep a register of financial terminology. At the same time, a majority believed the most pressing issue related to terminology in the workplace was that up-to-date terms had not been collected and made available to all. This lack of availability of Icelandic-language collections, both for up-to-date terms and in general, was reinforced when the organizations were asked where their staff would look for assistance with translations of financial terminology. The results emphasize the need for a good, up-to-date termbank and the willingness to use terms in Icelandic.

Ágústa Þorbergsdóttir
Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum
Laugavegi 13
IS-101 Reykjavík
agusta.thorbergsdottir@arnastofnun.is